

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยประชากรส่วนหนึ่งมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ชาวจีนเหล่านี้อพยพเข้ามาหลายระลอกด้วยสาเหตุต่าง ๆ กัน ทั้งด้วยแรงผลักดันและแรงจูงใจ อันเนื่องมาจากเกิดปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ และปัญหาสังคมภายในประเทศ อีกทั้งความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทยที่เผยแพร่เลื่องลือออกไป ทำให้ชาวจีนจำนวนมากอพยพหลั่งไหลเข้ามา และวางหลักปักฐานอยู่ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและชาวจีนนั้นมีความเก่าแก่ยาวนานนับพันปี หลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยในอดีตได้รับวัฒนธรรมจีนบางอย่างเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีนที่แพร่เข้ามาสู่สังคมไทยนี้ได้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญที่รองรับการเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของชาวจีนโพ้นทะเล และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีความแน่นแฟ้น จนมีคำกล่าวที่ว่า “จีนกับไทยนั้นใช้เงินใกล้เคียงกัน” หลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนจีนและคนไทยเริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่ สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ในสมัยนี้ชาวจีนเริ่มเข้ามาติดต่อสัมพันธ์ไมตรี โดยกลุ่มพ่อค้าที่เดินเรือเข้ามาค้าขายบริเวณอ่าวไทย ได้ตั้งชุมชนขึ้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และคาบสมุทรลพบุรี ในช่วง สมัยสุโขทัยตอนต้นพระเจ้าหงวนสีโจวฮ่องเต้ได้มีการติดต่อ และส่งคณะทูตมาเจริญพระราชไมตรี กับพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัย กลุ่มชาวจีนที่มีบทบาทในยุคสุโขทัยส่วนใหญ่ เป็นพวกพ่อค้าสำเภา ทุก ๆ ปีในฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พ่อค้าสำเภาชาวจีนจะบรรทุกสินค้าจากประเทศจีนมาขายตามชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของคาบสมุทรลพบุรี เช่น เมืองชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา เป็นต้น การที่พ่อค้าชาวจีนเหล่านี้สามารถเข้ามาทำการค้าขายในประเทศไทยได้อย่างสะดวกและอาจจะไม่ต้องเสียภาษีน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พวกพ่อค้าชาวจีนมีความพอใจที่จะมาติดต่อค้าขายในเมืองไทย และทำตัวเป็นมิตรที่ดีกับประเทศไทย

สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยนี้มีการติดต่อการค้าระหว่างจีนกับไทยมีมากขึ้น ชาวจีนได้มาตั้งหลักแหล่งการค้าในการชั่วคราวในบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย เช่น ที่เมืองปัตตานี นครศรีธรรมราช สงขลา และบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น ส่วนแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและตาม

หัวเมืองชายทะเลมีการขยายวงกว้างออกไปเพราะมีผลประโยชน์ทางการค้ามากขึ้น ทั้งยังได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ไทย ตลอดจนขุนนางที่นิยมใช้สินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศจีนและประเทศตะวันออก และได้ว่าจ้างชาวจีนเหล่านั้นให้เป็นพนักงานในกรมพระคลังสินค้าไทยเป็นจำนวนมาก ชาวจีนบางคนที่มีความรู้ความสามารถอาจได้เข้ารับราชการ มียศมีตำแหน่งเป็นขุนนางไทย ผู้ขายชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทยส่วนมากจะแต่งงานกับสตรีไทย บุตรที่เกิดขึ้นจะเรียกกันว่า ลูกจีน ในระยะแรกยังคงตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ซึ่งกรุงศรีอยุธยาจัดให้เป็นพิเศษภายนอกกำแพงเมือง ภายหลังเมื่อได้สตรีไทยเป็นภรรยาแล้วจึงได้มีการโยกย้ายไปตั้งบ้านเรือนตามที่ต่าง ๆ ทั่วไป

สมัยกรุงธนบุรีชาวจีนที่เข้ามาพำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทย นับว่าได้รับความไว้วางใจจากฝ่ายไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนที่พูดภาษาแต้จิ๋วจะได้รับความเอาใจใส่จากฝ่ายไทยเป็นพิเศษ เนื่องจากพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีเชื้อสายของจีนแต้จิ๋ว จนมีผู้กล่าวว่าพวกจีนแต้จิ๋วมีฐานะเป็นเสมือน จีนหลวง (Royal Chinese) ในสมัยนี้พระองค์ทรงส่งคณะราชทูตไปเจริญพระราชไมตรีกับพระเจ้ากรุงจีนด้วย

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏว่าชาวจีนที่อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีนได้มีการอพยพเข้ามาในเมืองไทยเป็นจำนวนมาก สาเหตุที่สำคัญเนื่องจากได้รับแรงกดดันจากความลำบากยากแค้น และสงครามกลางเมืองในประเทศจีน เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ชาวจีนส่วนใหญ่นิยมอพยพเข้ามาในประเทศไทย อาจเป็นเพราะการที่ชาวไทยไม่มีเรื่องของการกีดกันชาวจีนจากฝ่ายทางการไทย และชาวจีนมีโอกาที่จะประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อหารายได้โดยสะดวก ประกอบกับความต้องการแรงงานของกรมกรเงินทั้งในกิจการของเอกชนและในงานก่อสร้างของทางราชการ เช่น การทำเหมืองแร่ดีบุกทางภาคใต้ การสร้างวัด การขุดลอกคูคลอง การสร้างทางรถไฟ เป็นต้น (พลกุล อังกินันท์, 2514, หน้า 7-17)

ชาวจีนเหล่านี้ไม่ได้อพยพมาเฉพาะร่างกายเท่านั้นแต่ยังนำวัฒนธรรมจีนและความเชื่อดิตัวมาด้วย ใครอพยพมาจากมณฑลหรือท้องถิ่นใดก็นำวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมา เมื่อมาอยู่รวมกันในประเทศไทยก็รวมกลุ่มอยู่เป็นย่านและนำวัฒนธรรมความเชื่อที่ติดตัวมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต (สมบุรณ์ สุขสำราญ, 2530, หน้า 8)

จากการปรับตัวให้เข้ากับสังคมบริบทแวดล้อมที่มีการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย จึงทำให้วัฒนธรรมเริ่มมีการผสมผสานบางส่วนคกทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ผู้รุ่นลูกและหลานขยายไปสู่บริเวณชุมชนที่อยู่อาศัย ทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของคนไทยเชื้อสายจีนยังคงได้รับการดูแลสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แต่เอกลักษณ์ต่าง ๆ ของวัฒนธรรมไทยเชื้อสายจีน ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่ในรายละเอียดปลีกย่อยของกลุ่มภาษาของชาวจีนที่เข้ามาตั้งรกรากในเมืองไทย ซึ่งแบ่งเป็น

สกุล แซ่ หรือมณฑล โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่มภาษาหลักด้วยกัน (สกินเนอร์, 2529, หน้า 51)
ประกอบด้วย

1. กลุ่มจีนแต้จิ๋ว มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ตามตำบลต่าง ๆ รอบเมืองซัวเถาและตามบริเวณชายฝั่งแม่น้ำซัน หรือเรียกรวมกันว่า “บริเวณชาน” ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง ชาวจีนแต้จิ๋วได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น และชาวจีนกลุ่มนี้ได้รับการเอาใจใส่ รวมทั้งได้รับความไว้วางใจจากทางการไทยเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนแต้จิ๋วเป็นเชืกสายบิดาของพระเจ้าตากสิน ได้รับการยกย่องว่าเป็น “จีนหลวง” (ทวีธีระวงศ์เสรี, 2516, หน้า 17) จะเห็นได้ว่าคนจีนกับคนไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นยิ่งขึ้นเนื่องจากพระมหากษัตริย์ไทยมีเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว

2. กลุ่มจีนฮกเกี้ยน อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของมณฑลฮกเกี้ยน มีเมืองเอ๋เหมิงเป็นศูนย์กลางเป็นกลุ่มชาวจีนที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย มีอาชีพในการทำเหมืองแร่ดีบุก ขางพารา และพ่อค้าทั่วไป

3. กลุ่มจีนกวางตุ้ง ได้แก่ประชากรส่วนใหญ่ของมณฑลกวางตุ้ง และตามภาคต่าง ๆ ทางตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลกวางตุ้ง ส่วนใหญ่มีอาชีพในด้านช่างฝีมือ เกี่ยวกับการพิมพ์ โรงงานเหล็ก โรงซ่อมรถยนต์ ตลอดจนดำเนินการค้าในกิจการนั้น ๆ ด้วย (ไสว วิศวานันท์, 2539, หน้า 51)

4. กลุ่มจีนไหหลำเป็นประชากรส่วนใหญ่ของเกาะไหหลำ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลกวางตุ้ง มีภูมิลำเนาอยู่ตามที่ราบและบริเวณชายฝั่งทะเลเกาะไหหลำ (ไห่หนาน) ชาวไหหลำส่วนมากเดินทางอพยพมาจากอำเภอเหวินฉาง อำเภอฉงชาง ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะจีนกลุ่มนี้มาจากแหล่งอุตสาหกรรมของประเทศจึงเป็นแรงผลักดันให้เดินทางไปทางเหนือของไทย เช่น ที่ลำปางถันมีป่าไม้สักที่อุดมสมบูรณ์ และดำเนินกิจการต่อเรือที่ปากน้ำโพ

5. กลุ่มจีนแต้ ภูมิลำเนาเดิมเป็นหมู่บ้านอยู่ตามชานเมืองแถบตะวันออกและตะวันตกของมณฑลฮกเกี้ยนและมณฑลกวางตุ้ง อยู่ระหว่างหุบเขาที่เป็นแนวไปจนถึงทางเหนือของมณฑลกวางตุ้ง และอาศัยอยู่รอบเกาะฮ่องกงและเกาะไหหลำอีกด้วย ชาวจีนแต้ส่วนใหญ่มีอาชีพในด้านช่างฝีมือ เช่น ช่างเย็บผ้า ช่างเย็บหนัง ช่างเงิน และช่างทอง เป็นต้น (จจัดภัย บุรุษพัฒน์, 2517, หน้า 15-16)

จากความแตกต่างของกลุ่มภาษานั้นกลับมีลักษณะบางอย่างที่มีความเหมือนกันหรือคล้ายกันอยู่ คือ ลักษณะทางด้านความเชื่อในการนับถือสิ่งเคารพ ศาสนา การบูชาเทพเจ้า ประเพณีการเซ่นไหว้ เนื่องจากการอพยพเข้ามาของคนจีนในสมัยนั้นยังคงมีความเชื่อยึดมั่นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ติดมาด้วย โดยส่วนใหญ่จะเป็นเทพผู้คุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตราย การค้ารุ่งเรือง

นอกจากนั้นยังมีความเชื่อแบบสังเคราะห์ คือการนำหลักการปรัชญาขงจื้อ ที่เน้นหนักทางด้านความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ หรือบุคคลผู้มีพระคุณผนวกเข้ากับความเชื่อด้านสิ่งลี้ลับ เกิดการเช่นไหว้ผู้ตาย โดยหลักมักนำความเชื่อของการนับถือศาสนา 3 ศาสนา คือ เต๋า ขงจื้อ และพุทธแบบมหายาน มาผสมผสานกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อของผู้ที่นับถือว่าจะเลือกบูชาเทพองค์ใด

ประเทศไทยมีวัดจีนหรือศาลเจ้าเป็นจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าชาวจีนไปตั้งถิ่นฐาน ณ ที่ใดต้องมีการสร้างศาลเจ้าไว้ ณ ที่นั้น เนื่องจากในอดีตชาวจีนมีการอพยพมาจากบ้านเกิด และต้องมาเผชิญกับสังคมสิ่งแวดล้อมที่ไม่เคยรู้จัก จึงมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยที่พึ่งทางใจ นั่นคือองค์เทพเจ้าที่ตนนับถือ แล้วจึงนำไปสู่การสร้างวัดหรือศาลเจ้า วัตถุประสงค์ในการสร้างศาลเจ้าก็เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์เทพเจ้า อันมีแหล่งกำเนิดมาจากความลี้ลับทางธรรมชาติ มาจากคำสอนในพระพุทธศาสนา นิกายมหายาน ศาสนาเต๋า และศาสนาขงจื้อ บางครั้งศาลเจ้าถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล หรือถูกสร้างขึ้นเพื่อแก้บน เพื่อการค้า ฯลฯ

นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายจีนยังนิยมใช้สถานที่ในศาลเจ้าเป็นสถานศึกษาของบุตรหลาน โดยเน้นในการสอนภาษาจีน เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดกันต่อไป อีกทั้งเป็นสถานที่จัดงานเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ ด้วย และเมื่อถึงช่วงเทศกาลตรุษจีน ชาวไทยเชื้อสายจีนก็จะนิยมไปไหว้พระขอพรที่ศาลเจ้าเพื่อให้มีความโชคดีตลอดปี นอกจากนี้ศาลเจ้ายังเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสังคม เช่น กิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัย กิจกรรมช่วยเหลือผู้ยากไร้ รวมถึงเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น การมาบนบานศาลกล่าวต่อองค์เทพเจ้า เพื่อขอให้สมความปรารถนา การมากราบองค์เทพเจ้าเพื่อทำนายทายทักถึงอนาคต หรือที่เรียกว่าเสี่ยงเซียมซี เป็นต้น (พุมรี อรรถรัฐเสถียร, 2555, หน้า 72)

ศาลเจ้านับว่ามีความสำคัญต่อคนจีนในประเทศไทยเป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจากยังยึดมั่นในความเชื่อดั้งเดิมของตน ดังนั้นไม่ว่าจะจัดงานฉลอง หรืองานบูชาเทพเจ้าประจำปี ตามประเพณีชาวจีนมักจะมาชุมนุมที่ศาลเจ้า จึงทำให้ศาลเจ้ามีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขามากยิ่งขึ้น ในปีหนึ่ง ๆ ศาลเจ้าจะจัดงานหลายครั้งแตกต่างกันออกไป เช่น งานสารทงานทั้งกระจาดเดือน 7 งานเทศกาลหยวนเซียวเดือน 1 งานฉลองตอบแทนบุญคุณเทพปลายปี งานฉลองวันเกิดเทพผู้เป็นประธานในศาล งานฉลองวันเกิดเทพชั้นรองในศาล วันเทศกาลกินเจ งานฉลองวันสร้างศาล วันระลึกในวันตายของเทพผู้เป็นองค์ประธานของศาลเจ้า เป็นต้น

จากการที่ประเทศไทยมีคนจีนอพยพเข้ามามากมายกระจัดกระจายแยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย หนึ่งในสถานที่นั้นก็คือจังหวัดชลบุรี ซึ่งจังหวัดชลบุรินั้นตั้งอยู่ในดินแดนที่มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และอยู่ในเส้นทางการเดินเรือที่

สำคัญมาแต่อดีตกาล โดยที่มีทำเลที่ตั้งซึ่งมีความเหมาะสมทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคม ชลบุรีจึงมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังหลักฐานทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ชลบุรีได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับจนกลายเป็นเมือง ศูนย์กลางทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศ และเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งมีทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง จึงได้รับการพัฒนา ให้เป็นเมืองหลักในการกระจายความเจริญไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง และเป็น ศูนย์กลางของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

นอกจากนี้ชลบุรียังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทำให้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของ บรรดานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ จากในอดีตชลบุรีเคยเป็นศูนย์กลางแห่ง ความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคนี้มาแต่สมัยโบราณ ชลบุรีจึงเป็นที่รวมของชนหลายเชื้อชาติ อันเป็น ผลทำให้เกิดการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้เป็นอย่างดี ชาวจีนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานใน จังหวัดชลบุรีที่สำคัญคือ ชุมชนบางปลาสร้อย หรือที่ชาวจีนเรียกว่า มั่งกะส่วย มีการระบุว่าชาวจีน ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชลบุรีราวสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว ประกอบอาชีพทุกชนิด ตั้งแต่การเลี้ยงไหม ปลูกข้าว ประมง และทำการเกษตร เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นชาวจีนไม่ว่าจะอพยพไปอยู่ท้องถิ่นใด จะพูดด้วยภาษาใดหรือมา จากมณฑลใด สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ คือ ปรากฏการณ์ทางประเพณีและวัฒนธรรมจีน เนื่องจาก ชาวจีนส่วนใหญ่ยังยึดมั่นแนวทางการดำรงชีวิตอย่างบรรพบุรุษ ยึดถือคติความเชื่ออย่างเหนียวแน่น และปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นนิสัย โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ผีสงฆ์ เทวดา และวิญญาณบรรพบุรุษ ชาวจีนเชื่อว่าเทพเจ้าจะประทานความสุข ความโชคดีได้ และวิญญาณ บรรพบุรุษมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง จำเป็นต้องเซ่นไหว้ ถือปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ เพื่อความเป็น สิริมงคล ชาวจีนจะไปกราบไหว้และประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ศาลเจ้า ซึ่งถือเป็นที่รวมของ การปฏิบัติศาสนกิจของชาวจีน ดังปรากฏว่าเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีมีศาลเจ้าอยู่มากมาย อาจกล่าวได้ว่า ถ้าไม่มีชาวจีนที่เชื่อถือกับสิ่งเหล่านี้คงไม่มีศาลเจ้าเกิดขึ้น ศาลเจ้านับว่ามี ความสำคัญต่อชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นอย่างมากสืบเนื่องมาจากยังยึดมั่นในความเชื่อดั้งเดิมของตน ดังนั้น ไม่ว่าจะจัดงานฉลอง หรืองานบูชาเทพเจ้าประจำปีตามประเพณี ชาวจีนมักจะมาชุมนุม ที่ศาลเจ้า จึงทำให้ศาลเจ้ามีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขายิ่งขึ้น

ศาลเจ้าน่าจะหาให้ชื่อเป็นศาลเจ้าที่สร้างขึ้นโดยอาจารย์สมชาย เจริญศรี เมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ. 2534 เดิมทีเป็นเพียงศาลเจ้าเล็ก ๆ แต่ด้วยบุญบารมีแห่งองค์เทพเจ้าหน้าจาช่าให้ชื่อ

ทำให้ศิษยานุศิษย์ พ่อค้าและประชาชนที่เคารพเลื่อมใส ร่วมบริจาคทุนเพื่อสร้างศาลเจ้าหลังใหม่ขึ้น เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2545 พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชทินนุดามาศูเสด็จ ทรงเปิดปฐมประดิษฐานพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงเปิดเทศกาลกินเจเดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติจีน ทรงหล่อรูปพระโพธิสัตว์ 3 พระองค์ และทรงปลูกต้นสาละในครั้งนี้ด้วยการก่อสร้างศาลเจ้าได้มีการจัดตั้งเป็นวิหาร 4 ชั้น ได้สร้างขึ้นเป็นสถานที่ในโครงการ “เฉลิมพระเกียรติครบรอบ 72 พรรษา องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ” ปัจจุบันขยายเนื้อที่เพิ่มขึ้น รวมกว่า 25 ไร่ นับเป็นศาลเจ้าที่ยิ่งใหญ่และสวยงามแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี

เนื่องจากศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อได้รับความนิยมศรัทธามากจากผู้คนทั้งในจังหวัดชลบุรี และต่างจังหวัดเดินทางมากราบไหว้ขอพรจาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ภายในศาลเจ้า โดยประกอบไปด้วยเทพเจ้าหรือรูปเคารพที่คนไทยเชื้อสายจีนให้ความเคารพศรัทธาประดิษฐานอยู่มากมาย นอกจากนั้นยังมีสัญลักษณ์มงคลตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนอยู่อีกด้วย ซึ่งรูปเคารพ และสัญลักษณ์มงคลเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีคุณค่าทางด้านศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ และมีคุณค่าทางการศึกษา นอกจากนี้รูปเคารพและสัญลักษณ์มงคลเหล่านี้ยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมาของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นความเป็นมาทางสังคม คติความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณี

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องศึกษา เรื่องศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ: ความเชื่อรูปเคารพ และบทบาท ว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร เหตุใดจึงนำชื่อของหน้าจาช่าไท้จื้อมาเป็นชื่อของศาลเจ้า และความหมายของรูปเคารพตามความเชื่อตลอดจนวัตถุประสังข์ของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เดินทางมากราบไหว้บูชารูปเคารพที่ศาลเจ้าแห่งนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงความหลากหลาย ความนิยม รวมถึงการให้ความสำคัญต่อรูปเคารพและศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงวัฒนธรรมด้านคติความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนได้ดียิ่งขึ้น

คำถามของการวิจัย

1. ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อมีกำเนิด และพัฒนาการมาอย่างไร
2. คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่ออะไรบ้างในชีวิต ธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การวางแผนผัง และการตกแต่งศาลเจ้าให้สอดคล้องกับความเชื่ออย่างไรบ้าง
3. ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อและรูปเคารพที่ปรากฏอยู่ในศาลเจ้ามีบทบาทและสำคัญอย่างไรต่อคนที่มากราบไหว้ ชุมชนโดยรอบศาลเจ้า และสังคมในวงกว้างออกไป
4. จุดประสงค์หลักในการมากราบไหว้ที่ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อมีเรื่องใดบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงกำเนิดและพัฒนาการของศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ
2. เพื่อศึกษาความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน และการวางแผนผัง ตลอดจนการตกแต่งของศาลเจ้า รวมทั้งศึกษาความเชื่อของรูปเคารพที่ปรากฏอยู่ในศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ และศึกษากิจกรรมของผู้มากราบไหว้ ตลอดจนจุดประสงค์ของการมากราบไหว้
3. เพื่อศึกษาบทบาทของศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อที่มีต่อชุมชน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ มีลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ศาสนาเต๋า และขงจื้อ
2. คนไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตั้งอยู่ในศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้มากราบไหว้และครอบครัวของเขาได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้เกี่ยวกับกำเนิดความเป็นมาและพัฒนาการของศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อว่ามีความเป็นมาอย่างไร
2. ได้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนในการวางแผนผัง และการตกแต่งศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อตามความเชื่อ
3. ได้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และความเชื่อของรูปเคารพที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ มีเรื่องใดบ้าง
4. ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ความปรารถนา และการประกอบพิธีกรรมเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและแก้ไขสิ่งไม่ดีที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ชีวิตของตนและครอบครัวของคนผ่านรูปเคารพว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และแต่ละคนมีความเชื่อและจุดประสงค์อย่างไรในการมากราบไหว้
5. ได้ทราบถึงบทบาทของศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อที่มีต่อชุมชนโดยรอบ และสังคมโดยรวม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ: ความเชื่อ รูปเคารพ และบทบาท นี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ประชาชนต่าง ๆ ที่มากราบไหว้ที่ศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ ซึ่งศาลเจ้าแห่งนี้มีผู้ให้ความเคารพศรัทธาเดินทางมากราบไหว้และมาชมความสวยงามของศาลเจ้ามากมายหลายเชื้อชาติซึ่งรวมทั้งคนไทย และคนต่างชาติ

ประเด็นการศึกษา คือ

1. ศึกษาการกำเนิด พัฒนาการและบทบาทของศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ
2. ศึกษาความเชื่อในการวางแผนผัง และการตกแต่งของศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ
3. ศึกษาสัญลักษณ์ ด้านาน ประวัติความเป็นมา ความเชื่อและพิธีกรรมที่ปฏิบัติเกี่ยวกับรูปเคารพที่ปรากฏในศาลเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ ดังต่อไปนี้
 - 3.1 ดวงดาวเทพพระเคราะห์ (อาคารชั้นที่ 1)
 - 3.2 พระกษัตริย์พรหมโพธิสัตว์(อาคารชั้นที่ 1)
 - 3.3 เทพเจ้าหน้าจาช่าไท้จื้อ (เทพประธานประจำศาลเจ้า อาคารชั้นที่ 2)
 - 3.4 เจ้าเจียนฮ่งเต้ (อาคารชั้นที่ 3)
 - 3.5 สมเด็จพระอนุชรรรมมรดา (อาคารชั้นที่ 4)

เหตุที่ทำการศึกษารูปเคารพที่กล่าวมานี้เนื่องจากในศาลเจ้ามีเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาเฉพาะเทพเจ้าที่เป็นองค์หลักของแต่ละชั้น ที่มีการจัดวางอย่างโดดเด่น โดยวางอยู่ตรงกลางของแต่ละชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analytics)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 2.1 การศึกษาเอกสาร ประกอบด้วย

- 2.1.1 งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่วิจัย
- 2.1.2 ข้อมูลสิ่งพิมพ์ วารสาร บทความต่าง ๆ

- 2.2 การศึกษาภาคสนาม

2.2.1 การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยการเข้าไปสังเกตหลักฐาน และปรากฏการณ์เกี่ยวกับความเชื่อในศาลเจ้า

หน้าจาช่าให้จื้อ เช่น สถานที่ การประกอบพิธีกรรมหรือการนมัสการของผู้ที่มากราบไหว้
รูปเคารพที่ศาลเจ้า

2.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์ทั้งแบบที่เป็นทางการและ
ไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจะเป็นการร่วมพูดคุยกับผู้ที่เดินทางมานมัส
กราบไหว้ขอพรที่ศาลเจ้านำจาช่าให้จื้อโดยทั่วไป และผู้ที่มีความรู้หรือความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้า
และรูปเคารพ ส่วนการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการนั้นเป็นการสัมภาษณ์โดยมีแบบสัมภาษณ์
โดยเน้นไปที่กรรมการ ประชาสัมพันธ์ และพนักงานต่าง ๆ ของศาลเจ้านำจาช่าให้จื้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดระบบข้อมูล

3.1.1 รวบรวมความรู้เกี่ยวกับศาลเจ้านำจาช่าให้จื้อ และรูปเคารพที่เลือกศึกษา

3.1.2 รวบรวมแบบสัมภาษณ์ การเขียนบันทึก

3.1.3 จัดหมวดหมู่ข้อมูลทั้งหมดตามลักษณะของเนื้อหา

3.1.4 ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสาร

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหาด้านความคิดความเชื่อในการวางแผนผัง การตกแต่ง และรูปเคารพ
ที่เลือกศึกษาของศาลเจ้านำจาช่าให้จื้อ วิเคราะห์จุดประสงค์ของการมายังศาลเจ้านำจาช่าให้จื้อ
ของคนทั่วไป

3.3 ขั้นสรุป

3.3.1 สรุปผลการวิจัยสังเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูล

3.3.2 นำเสนอผลการวิจัยเป็นรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์

3.3.3 ข้อเสนอแนะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชาวไทยเชื้อสายจีน หมายถึง บุคคลที่มีเชื้อสายจีนที่เกิดในประเทศไทย มีเชื้อสายมา
จากบรรพบุรุษที่เป็นชาวจีนแผ่นดินใหญ่ที่อพยพมาจากประเทศจีน

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อศาลเจ้า
หน้าจาช่าให้จื้อ โดยรวมถึงรูปเคารพที่สถิตอยู่ในศาลเจ้าด้วย โดยเชื่อว่าสามารถดลบันดาล
ให้เกิดความเป็นสิริมงคล โชคลาภ และแคล้วคลาดจากอันตรายได้

รูปเคารพ หมายถึง รูปปั้นที่เป็นตัวแทนของเทพเจ้าตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน ที่ปรากฏอยู่ในศาลเจ้าหน้าชาไท้จื้อ อันได้แก่ เทพเจ้าหน้าชาไท้จื้อ ดวงดาวเทพพระเคราะห์ (องค์ให้สวย) เจ้าเข็นฮ่องเต้ พระกษัตริย์โพธิสัตว์ และสมเด็จพระอนุตรธรรมมารดา

บทบาท หมายถึง การแสดงออกตามสถานภาพทางสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมหรือวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด จึงมีความผูกพันกับความรู้สึคนึกคิดเกี่ยวกับศาลเจ้าของบุคคลในสังคม และมีความคาดหวังจากบุคคลในสังคมของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University